

**CONSILIEREA PSIHOLOGICĂ A ADOLESCENȚILOR
CU TULBURĂRI DE COMPORTAMENT**

Cristina CLADCOV, *studentă, Facultatea Științe ale Educației,
Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*
Conducător științific: **Luminița SECRIERU**, *dr., conf. univ.*

Abstract: *This article aims to present and describe a significant problem such as behavioral disorders in adolescents, namely hostility. The experimental research shows that 37.14% of the tested teenagers show a high level of hostility. Among all*

the forms of manifestation of hostility in the adolescents who constituted the experimental group, suspicion, resentment and attack are most frequently manifested. Also, we wanted to highlight the importance and necessity of psychological counseling for the improvement of behavior disorders in adolescents by presenting the results obtained as a result of the implementation of the program we made.

Keywords: *behavioral disorders, hostility, adolescence, psychological counseling.*

Procesele de dezvoltare care au loc în adolescență, catalizate de provocările societății, pot avea ca rezultat diferite tulburări de comportamente la adolescenți. Aceasta reprezintă o problemă majoră la etapa actuală, când țara noastră se confruntă cu crize în majoritatea sferelor sociale dar și economice. „Adolescența nu este o perioadă de criză, o vârstă ingrată sau contestată. Însă în lipsa unor influențe educative pozitive, favorabile, cu valoare socială, ea ar putea deveni astfel” [3, p. 115]. Astfel, putem spune că *adolescența* se caracterizează drept o perioadă trecătoare, dar și hotărâtoare pentru viitorul adult, ceea ce indică asupra nevoii de a cerceta această vârstă, dar și intervenția și profilaxia tulburărilor de comportament.

Cristina Neamțu menționează că „*tulburările de comportament sunt acele abateri de la conduita adoptată în mod normal de membrii unei colectivități umane, aspect datorat acțiunii unor factori bio-psiho-socio-culturali și ale căror consecințe variază în funcție de gravitatea abaterii de la formele ușoare la cele care interesează domeniul psihiatric*” [2, p. 18]. Prin urmare, tulburările de comportament sunt o formă de dezechilibru psihic, o deviere de conduită, o abatere de la normele stării de sănătate și de la normele morale, cu daune resimțite atât de adolescent, cât și de cei din jur. Adolescenții pot manifesta diferite tulburări de comportament, cum ar fi: ostilitatea, agresivitatea, dependențele de diferite tipuri, absenteismul, delinvența, minciuna, comportamentul suicidal ș.a.

Dintre tipurile de tulburări de comportament, ostilitatea a devenit o preocupare socială, politică și educațională la nivel mondial, generând preocupări de ordin științific. Oricâte cercetări nu ar fi întreprinse până acum, aceasta rămâne o problemă actuală, cu influențe asupra dezvoltării și formării noii generații. În ultimele decenii se poate vorbi despre ostilitate ca despre un fenomen social în plină ascensiune, iar ultimele întâmplări din țara vecină cere se află în stare de război ne demonstrează că ostilitatea ne însoțește pretutindeni.

Conceptul de *ostilitate* este definit ca fiind „reziduu cognitiv de rea-voință, de nedreptate, resentimente, suspiciune față de alții și față de motivele lor, ostilitatea fiind componenta cognitivă a agresivității. Comportamentul ostil constă într-o stare de nemulțumire, nedreptățire și irascibilitate. Ostilitatea mai înseamnă și dorința de a răni pe cineva sau de a le face rău (Evans et al., 2002)” [4].

Există dovezi clare în literatura de specialitate că procesele de relaționare sociale, stima de sine și gestionarea emoțiilor joacă un rol important în relația dintre ostilitate și sănătate. Comparativ cu indivizii non-ostili, cei cu ostilitate

ridicată raportează niveluri mai scăzute de suport social (O'Neil & Emery, 2002), mai multe conflicte interpersonale, mai puține interacțiuni interpersonale pozitive și mai multe negative (Brondolo și colab., 2003) și sunt mai puțin capabili să recunoască feedbackul pozitiv de la alții (Kahler și colab., 2012). Oamenii ostili sunt, de asemenea, mai puțin susceptibili de a beneficia de sprijin și ajutor și au fost mai anxioși când au oferit sprijin celorlalți (Holt-Lunstad, Smith și Uchino, 2010). Acest ciclu creează în cele din urmă o constelație de vulnerabilitate psihosocială (Smith, 2003,) [5].

De aceea, pornind de la importanța dezvoltării echilibrate a adolescenților din punct de vedere biopsihosocial, **scopul** propus pentru această cercetare a fost elaborarea și implementarea unui model experimental de consiliere psihologică a adolescenților cu tulburări de comportament ce a urmărit o ameliorare a nivelului de manifestare a ostilității, precum și a dezvoltării stimei de sine, îmbunătățirea inteligenței emoționale. Acest deziderat s-a realizat prin intermediul unui program complex, de metode și tehnici structurate în exerciții și jocuri centrate pe îmbunătățirea relațiilor interpersonale, gestionarea emoțiilor, pozitivarea stimei de sine, identificarea emoțiilor și cognițiilor disfuncționale și modificarea acestora, îmbunătățirea abilităților de autocunoaștere.

Ipoteza cercetării: Presupunem că elaborarea și implementarea unui program de consiliere psihologică în grup pentru adolescenții cu tulburări de comportament le-ar oferi acestora posibilitatea de dobândire a capacității de a folosi resursele interioare într-un mod optim și ar contribui la ameliorarea tulburărilor de comportament.

Pentru realizarea cercetării, ne-am propus următoarele **obiective:** (1) Evaluarea nivelului de ostilitate la adolescenți; (2) Elaborarea și implementarea unui program de consiliere psihologică în grup pentru adolescenți cu tulburări de comportament.

Metode, procedee și tehnici de cercetare:

- **Teoretice:** cercetarea literaturii de specialitate, analiza, sinteza, generalizarea.
- **Aplicative:** instrumentul de evaluare a ostilității, *Inventarul ostilității după A. Buss și A. Durkee* care evidențiază nivelul ostilității precum și formele de manifestare a ostilității: negativism, resentiment, ostilitate indirectă, atentat, suspiciune, iritabilitate și ostilitate verbală [1, pp.176-179].
- **Interpretarea datelor cantitativ și calitativ:** testul *t* pentru eșantioane dependente.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 70 de adolescenți cu vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani, dintre care 51 – fete și 19 – băieți, elevi ai Colegiului de Industrie Ușoară din Bălți.

Rezultate și comentarii: Rezultatele obținute privind nivelul de manifestare a ostilității la adolescenții participanți la experimentul de constatare, sunt prezentate în figura 1.

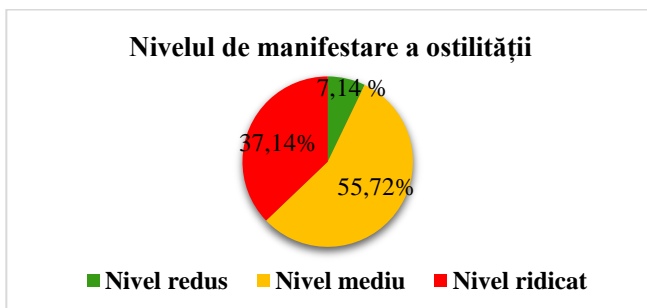

Figura 1. Distribuția nivelului de manifestare a ostilității la adolescenții participanți la experimentul de constatare

Din datele diagramei de mai sus, menționăm că cei 70 adolescenți care au participat la experimentul de constatare au obținut următoarele rezultate:

- 37, 14% – ceea ce constituie 26 adolescenți, au obținut scor ridicat la scala ostilității. Acești adolescenți se implică în relații dificile și dezagreabile, reacționează excesiv sau chiar exploziv atunci când se confruntă cu ordine venite din partea unei autorități (părinte, profesor etc.), nu își pot gestiona emoțiile adecvat deseori manifestând emoții precum ura, furia, frustrarea, supărarea. De asemenea, acești adolescenții întâmpină greutăți în adaptarea la condiții noi și comunicare cu cei din jur [6].
- 55,72% – ceea ce constituie 39 adolescenți, au obținut scor mediu la scala ostilității. Acești adolescenți manifestă comportamente ostile doar în unele situații, ei fiind în stare să conștientizeze consecințele comportamentului și să revină la normal.
- 7,14% – ceea ce constituie 5 adolescenți, au obținut scor redus la scala ostilității. Acești adolescenți posedă abilități de comunicare asertivă, sunt toleranți, liniștiți, reacționând la comportamente agresive doar în situații excepționale.

Chiar dacă scorul total general la scala ostilității poate fi mai mic decât 38, este necesar de urmărit subscorurile la cele 7 forme de manifestare a ostilității, pentru a vedea dacă vreuna dintre ele reprezintă o problemă. Pentru aceasta, în continuare ne-am propus să evidențiem scorurile acumulate la fiecare formă de manifestare a ostilității.

Analizând rezultatele de mai sus, observăm că din lotul experimental, cei mai mulți adolescenți, 64 (91,43%) la număr, au scoruri ridicate la suspiciune (SU), ceea ce înseamnă că adolescentul proiectează ostilitatea asupra altora. Suspiciunea variază de la neîncredere și prudență față de alții, la convingerea că alți oameni urmăresc să te lezeze. În aceeași ordine de idei, remarcăm faptul că adolescenții ce manifestă nivel scăzut la scala SU sunt 0 (0%), adică în cercetarea noastră SU este singura formă de manifestare la care nu avem adolescenți cu nivel scăzut.

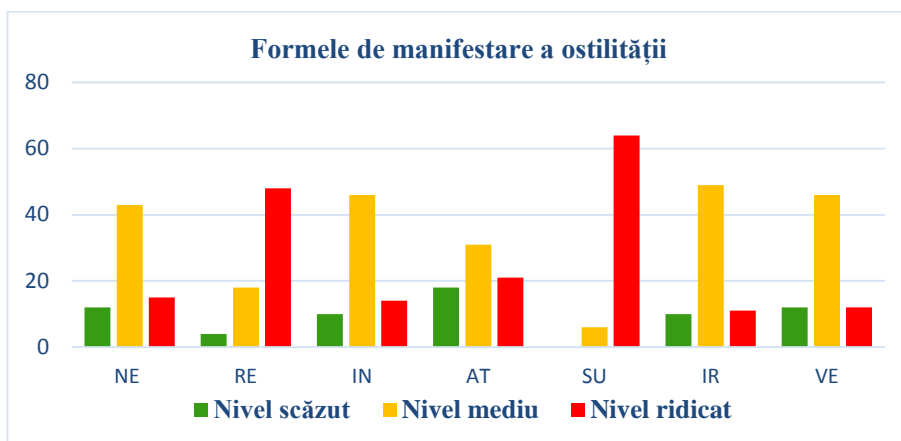

Figura 2. Distribuția rezultatelor privind formele de manifestare a ostilității pentru adolescenții din lotul experimental

Resentimentul (RE) se întâlnește la adolescenți astfel: 48 (68,57%) de adolescenți au acumulat scoruri ridicate, 18 (25,71%) au nivel mediu și 4 (5,72%) adolescenți au nivel scăzut. Resentimentul implică gelozia față de alții, adesea la nivel de ură, adolescentul trăind, de cele mai multe ori, o stare de supărare, necaz față de lume pentru o tratare incorectă (imaginează sau reală).

La polul opus cu cei mai puțini adolescenți care au acumulat scor ridicat este iritabilitatea (IR) cu doar 11(15,71%) adolescenți, nivel mediu – 49 (70%) adolescenți și nivel scăzut – 10 (14,29%) adolescenți. Adolescentul care manifestă această formă de ostilitate are comportamente precum izbucniri de pierdere a firii, grosolănie, nemulțumire acută.

La scala ostilitatea verbală (VE), re regăsim 12 (17,14%) adolescenți cu nivel ridicat, 46 (65,72%) adolescenți cu nivel mediu și 12 (17,14%) adolescenți cu nivel scăzut al ostilității verbale. Ostilitatea verbală se observă la adolescent atât în stilul de argumentare, în țipete, strigăte, cât și în conținutul verbal al amenințărilor, blestemelor, hipercriticismului.

Negativismul (NE) se regăsește la adolescenți în felul următor: 15 (21,43%) adolescenți au nivel ridicat, 43 (61,43%) adolescenți au nivel mediu și 12 (17,14%) adolescenți au nivel scăzut al negativismului. Negativismul este, de obicei, un comportament opozant față de autoritate. El implică refuzul de a coopera și se poate exprima printr-un șir de comportamente: de la lipsa de bunăvoință pasivă, la răzvrătire față de reguli și convenții.

La scala ostilitate indirectă (IN), rezultatele sunt repartizate astfel: nivel ridicat – 14 (20%) adolescenți, nivel mediu – 46 (65,72%) adolescenți și nivel scăzut de manifestare a ostilității indirecte – 10 (14,28%) adolescenți. Ostilitatea indirectă implică un comportament care direcționează ostilitatea către cineva într-un mod ocolit.

La *scala atentat* (AT), se observă următoarele rezultate: 21 (30%) adolescenți manifestă un nivel ridicat, 31 (44,28%) adolescenți manifestă un nivel moderat și 18 (25,72%) adolescenți manifestă un nivel scăzut. Atentatul implică violență fizică reală și voința de a folosi violența împotriva altora [1, p. 176-179]. Analiza comparativă a rezultatelor ne permite să menționăm că la adolescenții ce au constituit lotul experimental se manifestă mai frecvent suspi-ciunea, resentimentul și atentatul.

În continuare, ne propunem să analizăm scorurile ridicate obținute la for-mele de manifestare a ostilității în funcție de gen.

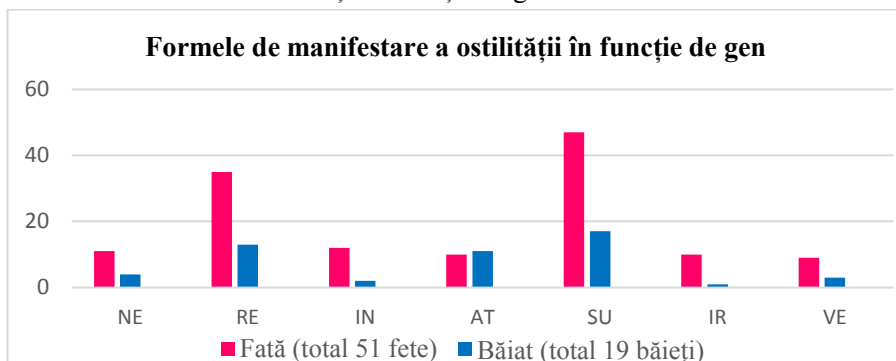

Figura 3. Scorurile ridicate acumulate de adolescenți la formele de manifestare a ostilității în dependență de gen

După cum putem observa, din 51 fete participante la experimentul de constatare au acumulat scoruri ridicate în modul următor: NE – 11 adolescente; RE – 35 adolescente; IN – 12 adolescente; AT – 10 adolescente; SU – 47 adolescente; IR – 10 adolescente iar la VE – 9 adolescente. Referitor la băieți, din 19 participanți la experiment, avem următoarea clasificare a scorurilor ridicate acumulate la formele de manifestare a ostilității: NE – 4 adolescenți; RE – 13 adolescenți; IN – 2 adolescenți; AT – 11 adolescenți; SU – 17 adolescenți; IR – 1 adolescenți, iar la VE – 3 adolescenți.

Datele obținute în urma experimentului de constatare ne permit să afirmăm că incidența ostilității la adolescenți este, totuși, una sporită. Astfel, am elaborat și implementat un program de consiliere psihologică a adolescenților cu nivel ridicat al ostilității.

Scopul programului constă în diminuarea nivelului de manifestare a ostilității în rândul adolescenților.

Obiectivele programului: verbalizarea stărilor de declanșare a ostilității; gestionarea emoțiilor; creșterea stimei de sine.

Metode / tehnici aplicate: povestea terapeutică, brainstorming, testul psihologic;

Numărul participanților: 11 adolescenți;

Numărul ședințelor: 10 ședințe / 2 ședințe pe săptămână / 60 minute ședința;

Pentru conținutul consilierii psihologice am aplicat astfel de activități: „Eu și lumea mea”; „Ce ascunde ostilitatea?”; „Test de încredere”; „Împreună”; „Povestea noastră”; „Accept emoția din mine”; ș.a.

În urma aplicării programului de consiliere psihologică, am evaluat repetat nivelul de ostilitate cu dimensiunile sale pentru a determina modificările apărute.

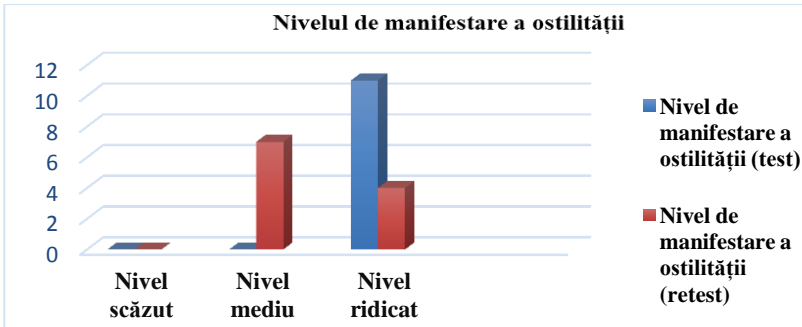

Figura 4. Rezultatele obținute la test și retest la scala „nivelul de ostilitate”

Analizând figura 4, putem afirma că din cei 11 adolescenți care la test au înregistrat scoruri ridicate, la retest, după finalizarea programului de consiliere psihologică au următoarele rezultate: 4 adolescenți cu nivel ridicat al manifestării ostilității și 7 adolescenți cu nivel mediu.

În continuare, vom prezenta datele obținute în cadrul testării inițiale și a celei repetate cu ajutorul Testului t pentru eșantioane dependente, care ne permite să comparăm cele două valori a ostilității, măsurate pe aceeași subiecți.

În urma analizei statistice, rezultatele obținute demonstrează că există diferențe între media participanților la variabila test ($m=41,82$) și variabila retest ($m=38,64$). Prin urmare, rezultatul testului t pentru eșantioane dependente, ne arată că $t=4,737$; $df=10$; $p=0,001$ și ne permite acceptarea ipotezei conform căreia adolescenții care urmează un program de consiliere psihologică în grup pot să obțină o ameliorare a nivelului de manifestare a ostilității.

Concluzii: În concluzie, conform rezultatelor obținute, putem afirma cu certitudine că tulburările de comportament, în cazul nostru, ostilitatea, este des întâlnită în rândul adolescenților, în proporție de 37,14%. Acești adolescenți se implică în relații dificile și dezagreabile, reacționează excesiv sau chiar exploziv atunci când se confruntă cu ordine venite din partea unei autorități (părinte, profesor etc.), nu își pot gestiona emoțiile adecvat deseori manifestând emoții precum ura, furia, frustrarea, supărarea. În ceea ce privește dimensiunile ostilității la adolescenții ce au constituit lotul experimental mai frecvent, se manifestă suspiciunea, resentimentul și atentatul. Analiza statistică a datelor la test și retest a scos în evidență diferențe semnificative între media subiecților la varia-

bila test și media subiecților la variabila retest, date ce au dovedit necesitatea, importanța și utilitatea programului formativ.

Bibliografie:

1. CHELCEA, A., (Coord.), *Psihoteste (ediția a III)*, București, Editura Știință și Tehnică, 2002. ISBN 973-96236-2-x. p. 176-179
2. NEAMȚU, C. *Devianța școlară*. Iași: POLIROM, 2003. 424 p. ISBN 973-681-403-3
3. TARNOVSCHI, A., MOCANU, V., DOLINSCHI, C., *Psihologia vârstelor: Suport de curs pentru studenți: (Ciclul I, licență, pentru alte programe de studii)*; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială Departamentul Psihologie. – Chișinău: CEP USM, 2020. – 159 p. ISBN 978-9975-152-35-8
4. Articol: Impactul emoțional al migrării economice a părinților. De la ostilitate la soluții adaptative. Revista de Psihologie, vol. 63, nr. 1, p. 42-56, București, ianuarie – martie 2017. [online] [citat 15.03.2023], Disponibil: https://revistadepsihologie.ipsihologie.ro/images/revista_de_psihologie/Rev.-psihol.-1-2017.pdf
5. Articol: Influența ostilității asupra comportamentului alimentar. Autor: Victoria CONDREA, [online] [citat 18.03.2023], Disponibil: http://catalog.bnrm.md/opac/bibliographic_view/1150292;jsessionid=04237ACB2159DCFF58D9DA0D220D4A50
6. Hostile behaviours in children and adolescents: sociodemographic and parental variables, SCIENTIFIC ARTICLE Aten Primaria. 2016; 48(Espec Cong 1):183-187